

historikern hämtar också ur denna avhandling mycket av intresse, och en liturgiforskare finner här ett värdefullt material, som belyser katolsk kult i Sverige samt dess förhållande till evangelisk åskådning. Av referatet här ovan framgår också, att boken innehåller en mängd stoff för kulturhistorikern att bearbeta, för att icke nämna personhistorikern, som hittar många förut okända namn på präster, kyrkovårdar m. fl. Slutligen är det givet, att materialet kanske i första hand kommer att omhändertagas av konsthistorikern, som har att bearbeta de långa inventarielistorna, vilka belysa beståndet av olika silverpjäser i Svenska kyrkor.

Bengt Cnattingius.

Recensioner.

Homiletik.

Yngve Brilioth: I St. Sigfrids Stift. Tal och predikningar 100 s. 2 kr. C. W. K. Gleerups förlag (1940).

Denna samling tal och predikningar låter läsaren följa Växjöstiftets biskop i hans ämbetsgärning i begynnelsen av hans episkopat. Den ger glimtar ur den omfattande verksamhet, som numera avkräves en svensk biskop. Vi höra honom tala i vigningens stunden till de unga prästerna, som skola gå åstad i själasörjarens gärning. Han står i mitten av präster redo att installera en nytillträdande kyrkoherde. Han kommer till församlingen för att solleniter inviga en ny kyrka eller åter öppna en restaurerad helgedom. Han har att öppna en ungdomskurs eller teologisk studiekurs. Allestädes skall biskopen vara tillstädes med ett vägledande och trostärkande ord.

Med tacksamhet mottar man dessa episkopala tal med dess frimodiga syn på prästämbetet såsom den levande skriften och helgedomen som ett stycke

av budskapet om den kände Guden, med dess frimodiga ord om Guds ords kraft och om den andliga mognadens väg som den enda rätta vägen i det ekumeniska arbetet.

Här och var synes en för författaren ny anknytning i tankegång och uttryckssätt till förgångna släktens förebilder kunna spåras. Törhända har det gamla St. Sigfrids Stift gjort gamla ord på nytt levande för den nye biskopen, vilken förvisso som få har öra för det äkta och alltfört levande i arvet från fordom.

A. A.

E. v. Wessberg: Välsignelsen i Kristus. Efterlämnade högmässopredikningar utgivna av Ax. Malmberg. 210 s. 3:75. C. W. K. Gleerups förlag (1939).

Under drygt trettio år kallades prosten Wessberg att predika någon av aftnarna vid den årliga adventsveckan i Lunds domkyrka. Att han skulle anmodas, och att han, så länge ohälsa ej lade hinder i vägen, skulle komma, var alldeles självfallet. Det

hade blivit en tradition alltsedan den första adventsveckan. Men det var inte bara en tradition, ty det föll ingen in att häri göra någon ändring som vid några olika tillfällen hört Wessberg predika. Ty Wessberg hörde till dem som man gärna hörde igen. Kanske en präst, som själv hade skyldighet att förkunna ordet, mest förundrade sig över den förmåga av ständig förnyelse, som karakteriserade Wessberg. Man hade för var gång intryck av att han gav något helt nytt och att han aldrig upprepade sig. Detta var så mycket märkligare som han var en mycket utnyttjad talare vid veckor och kurser inom Lunds stift. En del av hemligheten med hans homiletiska begåvning låg förvisso i hans förmåga av enkelhet. Behovet av omväxling drev honom aldrig ut i det sökta eller krystade vare sig i bildval, ämnesval eller framställningssätt. Lika starkt intryck gjorde det personligt älskliga och blida i hans umgänge och väsen — det framträdde i och präglade också hans förkunnele. Men främst formades hans homiletiska gestalt av den djupa förtrogenheten med bibelns egen värld.

Alla dessa intryck förstärkas vid genomläsandet av det urval ur Wessbergs efterlämnade homiletiska anteckningar som hans ämbetsbroder komminister Ax. Malmberg i Trelleborg verkställt. Han har därmed gjort en mycket god gärning, även om den bild, dessa predikningar ge av Wessberg icke är fullt riktig — det kan väl heller aldrig den tryckta predikan ge, när det gäller en förkunnare, som så helt förberedde sig för att stå i det *talade* ordets tjänst. Här och var äro nu anteckningarna så uppenbarligen avsedda att kompletteras och uttyllas vid det muntliga föredraget, att de icke såsom tryckta ge ett rätt klart sammanhang.

De korta exordierna, med vilka Wessberg efter sedvänjan inom det sydliga stift, där han kom att göra tjänst, inledde sina predikningar, har han dock i regel utskrivit fullständigt. De äro ock korta mästerliga betraktelser, som väl kunna brukas fristående i ungdomskretsar och hemmets andakter.

A. A.

Adolf Kloo: Sök det goda land. Några predikningar, uppsatser och föredrag. 176 s. 3:25. Sv. Kyrkans Diakonistyrelses bokförlag (1938).

Både i Sverige och i Finland har kyrkoherden i Tunhem fått göra en gärning såsom förkunnare vida över det vanliga måttet för en sockenpräst. Genom föredrag och predikningar har han skapat sig ett namn som en sär egen predikant. Kloo är det prägnanta ordets skapare. Han läser texten, som både församlingen och prästen hört och läst många gånger, och han läser den på ett nytt sätt så att han kan vinna det gamla evangeliet ett helt nytt innehåll och försäkra det ett helt nytt intresse. Han rör sig med samma säkerhet i bibelns värld som i psalmbokens och i den gamla andaktslitteraturens. Detta gör att man känner sig trygg i hans sällskap. De prägnanta orden bli aldrig väderstinna eller uppblåsta såpbubblor. Bakom dem dölja sig andliga realiteter, ofta mörka och tunga, ty Kloo har blick för risken i den kristnes liv.

Kloos hör till de predikanter som avgjort vinna på att läsas. Här i den nödtvungna koncentrationen, framträder hans mästerskap. Han hör till de författare som med stor fördel kunna anbefallas åt de unga.

A. A.

Griftetal samlade av Bertil Bexell. Med en inledning av biskop Yngve Brilioth. 287 s., 4: 50; Sv. Kyrkans Diakonistyprelsens bokförlag (1939).

Knappast någon slags homiletisk förkunnelse fyller anmälnaren med frågande undran såsom griftetal och synnerligast samlingar av griftetal. Den vansklighet som åligger talaren är utomordentligt stor. Frestelsen att tala »människor till behag» ligger högeligen nära. Han ser omkring bären alla de sörjande. Han känner deltagandet spira i sitt hjärta. Han vill komma dem till hjälp och få erfara att han i en svår stund kommit med ett lisan- de ord. Och huru många gånger blev sedan icke detta ett ord av mycket oväsentlig betydelse, som icke kunde ge den tröst och hjälp som var av behovet därför att talaren hade sina tankar riktade på den hädangångne, på det tillfälliga och förgängliga livsverket, i stället för att upplyfta dem till det som evigt bliver. Alltför ofta blev ämnesvalet också begränsat till det gammaltestamentliga: människans förgänglighet — Guds oförgänglighet, medan däremot de kristna tankarna om livet i Kristus och om uppståndelsen försvann både i griftetalet, i textläsningen och i psalmsången.

Det skall nu emellertid sägas att Bexells samling av griftetal synes anmälnaren vara ett gott tecken. Det övervägande största antalet av griftetal äro rent religiöst formade betraktelser där det tillfälligt personliga spelar en mycket underordnad roll eller verkningfullt ställes in i evighetens ljus. Påfallande är den bestämda nytestamentliga orienteringen vid textvalet med avgjord övervikt för evangelietexterna. I många fall äro dessa griftetal i sin korthet och sin kristna koncentration små förebilder till betraktel-

ser. En hel kör av röster från olika stift och från olika teologiska och kyrkliga läger är här förenad till mångstämmig fyllighet.

Ur biskop Brilioths förord till denna samling av griftetal bör en passus citeras: »Det kan i detta sammanhang framhållas, att också det, som sjunges vid en begravning, har till uppgift att frambära Guds ord. Det är att hoppas, att den livaktiga kyrkosångsrörelsen skall kunna ta som en av sina uppgifter att verka för en ytterst välbehövlig upprensning och förnyelse i fråga om den vokala musiken vid jordfästningar. Vad som här ofta presterats i form av inlagda kvartetter med halvt — eller helt — profana texter, ofta med sentimental prägel, gränsar till det otroliga. Här måste vida strängare krav ställas på kyrklig stil och värdighet. Det borde också vara självklart, att den musikaliska utsmyckningen i intet fall bör få spränga sönder den kyrkliga aktens ram, utan i stället förläggas före eller efter denna.»

Detta kan icke alltför ofta upprepas.

A. A.

För orgel.

Jacob Nyvall: Vår blick mot helga berget går. Variationer och fuga. Nordiska Musikförlaget.

Till Otto Olssons förklaringskoral har Nyvall skrivit en större orgelkomposition, som kommer att bli ett mycket välkommet tillskott till våra organisters repertoar. Sedan koralen »presterats» i originalsättning följer en tvåstämmig kanon, en trestämmig pastorage samt ytterligare tre variationer, vilka liksom den efterföljande fugan bilda en mäktig stegring till verkets avslutning, där koralen åter-

kommer »Largo grandioso». Som postludium torde kompositionen i sin helhet vara alltför lång. Ett urval bestående av variationerna I, II och III samt avslutningskoralen har emellertid visat sig bli ett mycket lämpligt

högmässopostludium på Kristi förklaringsdag. Rekommenderas därtill, liksom kompositionen i sin helhet anbefalles till musikandakter och orgelkonserter.

A. R.

Meddelanden.

Val. Till innehavare av förenad tjänst ha utsetts:

i Nykil, Östg., Göte Nilsson, Blackstad, i Mörlunda, Klm., K. Karlsson, Bottnaryd, i Krokek, Östg., Sven Lindén, Lerbäck, i Kalv, Alvsb., fru Ingeborg Hammarberg och Agnes Petersson, i Äryd. Blek., Einar Alkfors, i Taxinge, Sdm. Arvid Andersson, Kattnäs; i Slimminge, Mlm., Hanna Leijon, i Bläntarp, Mlm., Sture Bokenstrand, Sövde, i Västerlövsta, Västm., D. Wennström, Malmö, i Högsjö, Vnrl., Torvald Johannesson, Voxna, i Länna, Sthlm, K. G. Karlsson, därstädes, i Taxinge, Sdm., A. Andersson, Kattnäs; i Hudiksvall, Ulf Nordenström, därstädes, i Lundby, Vstm., Karl Gustaf Söderlund, i Täby, Sthlm, Em. Rönnäs, Forsbacka, i Tingstade, Gtl., Elsa Seltinius; i Himmeta, Vstm., Lennart Madegård, Madesjö, i Jönköping, F. Berggren, Hagshult, i Greve, Ör., Gertrud Wirmark, Virserum, i Gunnilbo, Västm., G. Engström, Stockholm, i Södra Solberga, Jönk., Gösta Hjelm, Lästringe, i Köpinge, Krst., Malte Månsson, Arlöv.

Till domkyrkokantor i Linköping har valts musikdirektör Gösta Magnusson, Mölndal.

Det äldsta kristna korset. Den katol-

ska tidskriften »Stimmen der Zeit» meddelar, att man under utgrävningar i den romerska staden Herculanium, som år 79 e. Kr. ödelades vid ett vulkanutbrott, gjort ett ganska egendommeligt fynd. I en tjänarebostad, tillhörig ett hedniskt patricierhus, har man i ett avsides liggande rum funnit ett avtryck i väggen av ett 45×36 cm stort latinskt träkors. Korset har varit infällt i ett vackert stuckarbete. En närmare undersökning gav vid handen, att korset avlägsnats före katastrofen år 79 e. Kr. Mycket kunde tyda på, att korset med våld blivit borttaget under någon av Neros förföljelser. Några spikar i väggen ådagalade, att man anbragt två stora dörrar i väggen, så att korset när det varit nödvändigt fullständigt kunnat skylas. I samma rum fann man även de förkolnade resterna av ett 92 cm högt husaltare. Troligtvis har det stått under korset men vid katastrofen bortförts av lavaströmmen.

Fyndet är av enastående betydelse för den kristna arkeologien. Det hittills äldsta kristna korset har bragts i dagens ljus och man har ett säkert vittnesbörd om, att korset redan före år 79 varit föremål för tillbedjan av de kristna. För den kristna arkeologien betyder detta ett steg på 200 år tillbaka i tiden.